

Ten geleide van het rapport 'Crisisbeheersing in een context van polarisatie': de brede context van dit rapport

Wij zijn als onderzoekers gevraagd om een reconstructie te maken van de gebeurtenissen op 9 november 2023 en om aanbevelingen te geven over de crisisorganisatie en hoe de Universiteit Leiden hiervan kan leren.

Het was in het begin een moeilijk proces. Bijna niemand van de betrokkenen wilde met de onderzoekers spreken. Na veel inspanningen wilde bijna iedereen dat uiteindelijk toch. Daar zijn we dankbaar voor. We zijn ieder gesprek daarom begonnen met het bieden van de gelegenheid om te vertellen wat echt belangrijk werd gevonden. Dat was voor bijna niemand hoe de crisisorganisatie precies had gefunctioneerd.

We kwamen in verhalen terecht over de aard van het conflict, over de positie waarin betrokkenen zich gesteld zagen en over wat de betrokkenen van hun universiteit verwachtten. Daarna gingen we specifieke vragen stellen over die dag en over de crisisorganisatie. Op de navolgende pagina's van het rapport staat conform onze opdracht het precieze feitenrelaas en aanbevelingen over crisisbeheersing.

We willen als onderzoekers ook recht doen aan de brede context waarover de gesprekspartners ons vertelden. Daarom hebben we ervoor gekozen om ongevraagd ook een korte analyse en reflectie van wat ons is verteld op te schrijven. Dat was ook de context waarin bijna alle gesprekspartners bereid waren te spreken over de crisisorganisatie. We plaatsen onze aanbevelingen in het laatste hoofdstuk ook in die brede context.

We verwachten niet dat deze analyse met veel tevredenheid onthaald zal worden. We realiseren ons dat we deels buiten de kaders van onze opdracht treden. Ook realiseren we ons dat we geprobeerd hebben om iets genuanceerd op te schrijven, in een tijd die voor een deel van de gesprekspartners niet om nuance vraagt. We hopen uiteraard – en anders hadden we dit risico natuurlijk niet genomen – dat deze korte analyse wel een goede bijdrage kan leveren aan de vraag hoe nu verder. We hebben wel aan onze opdrachtgever aangekondigd dat we van plan waren dit te doen, maar hebben de inhoud van wat we wilden schrijven niet van te voren gedeeld.

De bredere context

Het thema Israël-Palestina leeft buiten en binnen de academische gemeenschap van de Universiteit Leiden. Ook wij als onderzoekers van een onderzoeksbureau ontkomen niet aan eigen beelden over een conflict dat veel in het nieuws is en over de wijze waarop universiteiten, studenten en docenten de gelegenheid geven om zich daarover uit te spreken. In de gesprekken zien we dat velen persoonlijk betrokken zijn en emotionele reacties hebben op de gebeurtenissen in het Midden-Oosten en de effecten daarvan binnen de Nederlandse universiteiten.

We zijn ervan uitgegaan dat iedere mens (en dus iedere gesprekspartner) de werkelijkheid ziet door de sluiers van de eigen gerichtheid.¹ Daarmee bedoelen we grofweg dat mensen kijken door

¹ We definiëren gerichtheid als de wijze van kijken en neiging tot handelen ten aanzien van een specifiek vraagstuk. Op basis daarvan komen ze tot eerste beelden over de huidige situatie en komen ze tot beelden over mogelijk wenselijke situaties. Zo construeren mensen beginnende handelingsperspectieven over wat er moet gebeuren en over wie wat moet doen. Het concept helpt om jezelf en de ander beter te begrijpen. Een belangrijk inzicht is dat wederzijds begrip vooral tot stand komt als niet alleen het standpunt zelf gedeeld

de sluiers van hun eigen waarden, emoties, kennisposities en belangen. We hebben steeds geprobeerd om te ontdekken waarom mensen hun standpunten formuleerden. Een meer wetenschappelijke, veel uitgebreidere analyse dan dit zal tot dieper en veel uitgebreider inzicht leiden, maar het was niet moeilijk om een aantal basisposities van elkaar te onderscheiden.

Deze verschillende eigen gerichtheden en de gevoeligheid van het onderwerp zorgt ervoor dat groepen mensen binnen de universiteit tegenover elkaar staan als het gaat om hun standpunten. Los van de verschillende gerichtheden hebben veel gesprekspartners de behoefte om uiting te geven aan hun perspectief, in welke vorm dan ook. Daarnaast is de betrokkenheid van studenten en docenten op de universiteit Leiden groot, ook vanwege de aard van een aantal studies. Dit biedt voor de universiteit kansen om het gesprek aan te gaan, maar brengt ook risico's met zich mee.

Een deel van de gesprekspartners heeft de waarde dat in "de universiteit van het vrije woord" ervaren onrecht besproken moet kunnen worden. Zij vinden dat de universiteit moet faciliteren dat er een open dialoog gevoerd moet kunnen worden. In deze context hebben ze het idee dat ze monddood gemaakt worden, door onder andere de regels en bureaucratie die erbij komen kijken om een open gesprek te voeren.

Een deel van de gesprekspartners heeft de waarde dat regels ook regels zijn en dat deze er zijn om de veiligheid te borgen. De regels moeten daarom ook te allen tijden gevolgd worden. Ze ervaren dat de universiteit onder druk van de publieke opinie langzamerhand afstand van de regels neemt. De universiteit zou volgens hen een rol mogen spelen in het handhaven van de richtlijnen en regels, ondanks de inhoud van het conflict.

Een deel van de gesprekspartners heeft tevens het idee dat de universiteit ondanks de bestaande regels om neutraliteit en veiligheid te borgen alsnog een mening heeft in het conflict. Sommige studenten en docenten hebben een lange ervaring met de universiteit die verbiedt om bijeenkomsten rondom het thema Palestina te organiseren. Er heerst daardoor een breed gevoel dat men de mond werd gesnoerd, en dat er geen ruimte is voor expressie van een deel van de standpunten. Daarnaast hebben ze het idee dat de veiligheidsorganisatie niet neutraal is en handelt. Anderen geven aan dat de veiligheidsorganisatie van de universiteit wel degelijk neutraal handelt en haar activiteit enkel richt op het juist borgen van de veiligheid en neutraliteit in opdracht van het College van Bestuur.

In de gesprekken hebben wij deze en andere perspectieven naar voren horen komen. In die context van tegenover elkaar staande perspectieven schrijven we dit rapport. Zorgvuldig hebben we onze woorden, beschrijvingen, taal en aanbevelingen gekozen. We proberen onze aanbevelingen te plaatsen in die context, zodanig dat we hopen dat er voor iedereen een veiligere (in de breedste zin van het woord) academische omgeving ontstaat.

Aanvullende Aanbevelingen over bredere context

Naast de aandachtspunten op het gebied van crisisbeheersing zoals we doen in het rapport, doen we ook aanbevelingen over de bredere context. Dit doen we omdat onze gesprekspartners nadrukkelijk aandacht gaven aan deze context. Hiermee bieden we de universiteit de mogelijkheid om niet enkel te leren van de gebeurtenissen rondom de gebeurtenissen op 9 november, maar ook te kijken naar het grotere plaatjes. Hiervoor doen we aanbevelingen op drie hoofdlijnen.

wordt, maar dat ook verkend wordt waarom iemand tot dat standpunt is gekomen. Dit inzicht vormt de kern van de onderhandelingsleer van Harvard.

Borg dat de veiligheidsorganisatie van de universiteit neutraliteit uitstraalt

De veiligheidsorganisatie van de universiteit is er voor het borgen van de veiligheid van individuen en groepen, wanneer deze mogelijk in het geding komen. Dit vereist een houding van neutraliteit, om te voorkomen dat een deel van de groep zich door beveiliging eerder onveiliger dan veiliger voelt. Wij zijn ons ervan bewust dat er geen absolute neutraliteit bestaat, en tegelijkertijd doen wij de aanbeveling om te zorgen dat de veiligheidsorganisatie neutraliteit waarborgt en alle schijn van niet-neutraliteit probeert te voorkomen.

Ondanks deze algemene aanbeveling, willen we deze ook concretiseren. Hieronder schetsen wij enkele opties daarvoor.

- Geef de veiligheidsafdeling specifiek de opdracht om zelf te kijken naar hoe de neutrale uitstraling te verhogen.
- Zorg ervoor dat er geen uitingen (te denken valt aan voorwerpen, boeken, posters, etc.) van niet-neutraliteit in de werkcontext van de afdeling veiligheid zijn.
- Zorg ervoor dat elke medewerker van de afdeling veiligheid (inclusief beveiligers) duidelijk herkenbaar en zichtbaar is als veiligheidsmedewerker. Eventuele undercover-medewerkers kunnen ingezet worden voor specifieke taken, maar het undercover-karakter past niet bij uitvoering van reguliere veiligheidszaken.

Heroverweeg de condities waaronder een academisch gesprek plaats kan vinden

De universiteit is bij uitstek de plek waar ruimte is voor open gesprek, debat en meerdere academische perspectieven. De Universiteit Leiden heeft haar motto in deze lijn geformuleerd. Niet alle studenten en docenten ervaren dat deze ruimte er is. Wij adviseren daarom om de condities waaronder een open academisch debat kan plaatsvinden te heroverwegen. Concreet kan de universiteit dit doen door de condities waaronder een dergelijk debat plaats kan vinden te expliciteren, met hierin aandacht voor zowel de rol die docenten zouden moeten spelen en de basisregels die je hanteert als universiteit.

Wij adviseren de universiteit om in woorden en daden de ruimte voor het gesprek te verruimen. Hierin ligt een rol voor het College van Bestuur om te benadrukken dat alle perspectieven welkom zijn en er ruimte is voor het debat. In de ingezonden brief van alle rectores magnifici in Trouw van 8 juni 2024 zien we hier ook nadrukkelijk aandacht voor. Tegelijkertijd ligt er ook een verantwoordelijkheid bij de docenten. Wij adviseren docenten om het debat te voeren op een manier die passend is bij hun rol. Dit betekent ons inziens dat docenten hun opvatting altijd plaatsen in de bredere wetenschappelijke context. De Universiteit van Cleveringa, die zijn protest in een juridisch sluitende context plaatste, heeft daar een traditie in. Wij adviseren om in gesprek te gaan met docenten om hierover met elkaar van gedachten te wisselen en na te denken welke rol docenten moeten spelen in dergelijke gevoelige onderwerpen.

Naast het verruimen van de condities van het voeren van een open gesprek adviseren wij ook om je als universiteit strikt te houden aan de door de universiteit opgestelde regeling gebruik universitaire gebouwen, terreinen en andere voorzieningen. Deze regeling borgt dat er voor individuen en groepen de veiligheid bewaakt kan worden. Daarnaast adviseren wij om een procesafspraken te maken in de regeling voor op het moment dat er zich situaties voordoen die evident iets anders vragen dan waar de regels in voorzien.

Organiseer een bijeenkomst om de uitkomsten van het rapport breed te bespreken

Tot slot bevelen wij de Universiteit Leiden aan om een bijeenkomst te organiseren om dit rapport te bespreken en te spreken over de condities waarin een open en academisch gesprek plaats kan vinden. In deze bijeenkomst moet er ruimte zijn voor de inbreng van verschillende perspectieven en aandacht voor hoe de universiteit kan leren van dergelijke gebeurtenissen. Hierbij dienen alle betrokken partijen aanwezig te zijn en moet er ruimte zijn voor alle gerichtheden.